

Soolise võrdõiguslikkuse kava

Eesti Teadusagentuuri soolise võrdõiguslikkuse kava eesmärk on tagada võrdsed võimalused kõigile nais- ja meessoost teadlastele. Lähtume soolisest võrdõiguslikkusest läbivalt kõigis oma tegevustes ilma kompromissideta kompetentsuse ja kvaliteedi osas. Soovime toetada kõiki teadlasi Eestis, sõltumata nende soost (aga ka seksuaalsest sättumusest, rahvusest, vanusest jt isikutunnustest), uskudes, et ühiskond saab teadusest enim kasu, kui teaduse tegemisse on kaasatud võimalikult mitmekesise taustaga teadlased ning kui soolisi aspekte on läbivalt arvesse võetud ka teostatavates teadustöodes.

Soolise võrdõiguslikkuse seis Eestis, sh Eesti teaduses ei ole jõudnud olukorrani, kus naistel ja meestel oleks võrdne positsioon ja võrdsed võimalused. Akadeemiliste ametikohtade lõikes esineb suur sooline tasakaalutus, teaduspoliitika otsustuskogudes on madal naiste osakaal ning teadusgrante taotleb ja saab oluliselt enam mehi. Soolise võrdõiguslikkuse näitajate parandamiseks on oluline teemaga süsteemselt tegeleda. Eesti Teadusagentuuri eesmärgiks on kõigi oma tegevuste puhul soolistele aspektidele enam tähelepanu pöörata, et aidata kaasa soolise võrdõiguslikkuse edendamisele Eesti teadusmaastikul.

Soolise võrdõiguslikkuse edendamine puudutab kõigi teadusagentuuri osakondade tegevusi. Kava koostamise aluseks on intervjuud teadusagentuuri juhtide ning osakonnajuhatajatega, andmeanalüüs teadusagentuuri tegevustest, töötajate arutelud ja kirjalikud ettepanekud. Konkreetsed tegevused eesmärkide saavutamiseks ja nende eest vastutajad sätestame teadusagentuuri iga-aastastes tegevuskavades. Eesmärkide täitmist kajastame aastaaruannetes. Kava on heaks kiitnud Eesti Teadusagentuuri juhtkond 15. septembril 2020 ning seda vaadatakse üle vähemalt kord aastas.

Järgnevalt on välja toodud soolise võrdõiguslikkuse kava eesmärgid, põhimõtted, millest lähtume ning meetmed, mida teadusagentuuris eesmärkide täitmiseks kavandame ja rakendame. Lähtudes Eesti Teadusagentuuri tegevustest ja võimalustest soolise võrdõiguslikkuse olukorda parandada seame ajaperioodiks 2020-2027 viis peamist eesmärki:

1. Sooteadlikkuse tõstmine teadusagentuuri töötajate ning kogude ja komisjonide liikmete seas
2. Võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine
3. Soolise tasakaalu suurendamine kogudes ja komisjonides ning retsensentide seas
4. Soolise tasakaalu suurendamine grantide, auhindade ja toetuste taotlejate ja saajate seas
5. Sooteadlikkus kommunikatsioonitegevustes

1. Sooteadlikkuse tõstmine teadusagentuuri töötajate ning kogude ja komisjonide liikmete seas

Õiglaste ja arvestavate otsuste tegemiseks on väga oluline teadusagentuuri kogude ja komisjonide, juhtkonna ja teiste töötajate sooteadlikkus, sh teadlikkus võimalikest probleemkohtadest teadvustamata eelarvamuste esinemisel. Suurem teadlikkus aitab vältida diskrimineerimist ning tagab õiglasemad otsused. Samuti aitab sooteadlikkus kaasa ka kõikide teiste teadusagentuuri soolise võrdõiguslikkuse kava eesmärkide täitmisele.

Töötajate ning teadusagentuuri kogude ja komisjonide liikmete parema teadlikkuse tagamiseks soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas:

- Täiendame oma pädevusi soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas, sh osaleme koolitustel.
- Integreerime soolise aspekti enda poolt korraldatud koolitustesse, kus asjakohane.
- Koondame olemasolevaid ja koostame vajaduspõhiselt uusi infomaterjale soolisest võrdõiguslikkusest, sh teadvustamata eelarvamuse ja soolise mõõtme arvestamise olulisuse kohta teadustöös.
- Jagame organisatsioonisiselt oma kogemusi, häid praktikaid ja soolise võrdõiguslikkuse arenguid, sh siseseminaridel, töötubades jm.

2. Võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine

Eesti Teadusagentuur toetab kõigi võrdset kohtlemist, hoidudes oma tegevustes igasugusest sool põhinevast diskrimineerimisest (ka kaudsest diskrimineerimisest, mille puhul näiliselt neutraalsed reeglid tagavad osale teadlaskonnast või teistest sihtrühmadest võrreldes teistega eelise). Seal hulgas pöörame erilist tähelepanu lapsehoolduspuhkuse mõjule teadlaskarjääris.

Võrdse kohtlemise tagamiseks:

- Vaatame üle oma reeglid ja regulatsioonid, kindlustamaks, et need tagaksid kõigile võrdsed võimalused.
- Otsuseid ettevalmistavates materjalides peame silmas toetuste taotlejate viibimist lapsehoolduspuhkusel, ajateenistuses või muud põhjendatud eemalolekut teadusest.
- Otsuste tegemisel järgime võrdse kohtlemise põhimõtteid ja lähtume sätestatud kriteeriumitest.
- Kogume tagasisidet võrdse kohtlemise põhimõtete järgmise kohta otsustusprotsessides.

3. Soolise tasakaalu suurendamine kogudes ja komisjonides ning retsensentide seas

Eesti Teadusagentuuri eesmärgiks on jõuda võimalikult suure soolise tasakaaluni otsustuskogude, nõuandvate kogude ja hindamiskomisjonide liikmete ning retsensentide seas, ilma kompromissideta ekspertide kompetentsuse osas.

Kogude ja komisjonide heaks sooliseks tasakaaluks loeme alaesindatud soo vähemalt 40% esindatust. Valdkondlike kogude moodustamisel võtame täiendavalt arvesse teadusvaldkondades esinevaid soolisi proportsioone: alade puhul, kus tugevalt domineerib üks sugu, peab alaesindatud sugu võimalusel olema otsustuskogus esindatud vähemalt samaväärses osakaalus nagu valdkonna teadlaste üldpopulatsioonis. Peame printsiipi silmas kõigi oma kogude moodustamisel.

Teadusagentuuri poolt jagatavate ja vahendatavate toetuste taotluste ja konkursitööde hindamisel on üheks oluliseks osapooleks ka retsensendid. Ehkki kvalifitseeritud retsensente on keeruline leida sõltumata soost, oleme teadvustanud naiste väikest osakaalu retsensentide hulgas ja töötame soolise tasakaalu suurendamise nimel.

Suurema soolise tasakaalu saavutamiseks otsustuskogude, nõuandvate kogude ja hindamiskomisjonide liikmete ning retsensentide hulgas:

- Pöörame ekspertide otsimisel teadlikult soole senisest enam tähelepanu.
- Võrdsete kandidaatide puhul eelistame alaesindatud soost kandidaati.
- Kui otsustuskogu moodustatakse teiste organisatsioonide poolt esitatud kandidaatide põhjal, palume kandidaate esitavatel organisatsioonidel võimalusel nomineerida ka alaesindatud soost kandidaate, et oleks võimalik moodustada suurema soolise tasakaaluga otsustuskogud.
- Palume retsensentide soovitajatel esitada ka alaesindatud soost kandidaate ning vajadusel juhime tähelepanu suurele soolisele tasakaalutusele retsensentide seas.
- Probleemi laiemaks teadvustamiseks koostame statistilisi ülevaateid ja juhendmaterjale soolise aspekti arvestamiseks kogude liikmete ja retsensentide otsimise protsessis.

4. Soolise tasakaalu suurendamine grantide, auhindade ja toetuste taotlejate ja saajate seas

Eesti Teadusagentuuri eesmärgiks on soolise tasakaalu suurendamine grantide, toetuste ja auhindade taotlejate ja saajate hulgas.

Suurendamiseks soolist tasakaalu välja antavate grantide, toetuste ja auhindade taotlejate ja saajate seas:

- Esitame taotlusvoorude ja konkursside info sooneutraalselt ja kaasavalt.
- Jälgime grantide, auhindade ja toetuste taotlejate ja saajate soolist jaotust.
- Toome grantide, auhindade ja toetuste taotlejate ja saajate info teadusagentuuri kodulehel välja sugude lõikes.
- Jälgime nais- ja meessoost taotlejate edukuse määrasid.
- Suuname otsustajate tähelepanu võimalikele teadvustamata eelarvamustele ja soolise aspekti arvestamise olulisusele.
- Rõhutame soolise tasakaalutuse probleemi infopäevadel ja teistel kohtumistel sihtrühmade ja nende esindajatega, et tõsta potentsiaalsete taotlejate ja nende asutuste teadlikkust soolisest tasakaalutusest grantide, auhindade ja toetuste taotlejate hulgas.

5. Sooteadlikkus kommunikatsioonitegevustes

Eesti Teadusagentuuri üheks oluliseks rolliks on laiema ühiskonnaga suhtlemine, sh info jagamine teadlastele ja teadus- ja arendusasutustele ning teaduse populariseerimine laste ja täiskasvanute seas. Kommunikatsioonitegevustes peame silmas ka soolise võrdõiguslikkuse edendamist. Käitume sooteadlikult kõikides oma suhtluskanalites, seal hulgas:

- Jälgime keelekasutust ja hoidume soostereotüüpide taastootmisest.
- Jälgime naiste ja meeste esindatust illustratiivsetes materjalides.
- Pressiteadete, uudiste, persoonilugude jm koostamisel lähtume soolisest mitmekesisusest.
- Avalike ürituste korraldamisel üritame tagada soolise tasakaalu esinejate hulgas, kus võimalik. Sarnaselt otsustuskogudele peame heaks tasakaaluks alaesindatud soo vähemalt 40% esindatust.
- Paneme rõhku soo välja toomisele erinevates materjalides ja statistikas: kus võimalik, toome andmed välja sugude lõikes.
- Avaldame oma kodulehel regulaarselt soolise võrdõiguslikkuse statistika põhinäitajaid teaduses.